

International Conference in Open and Distance Learning

Vol 12, No 7 (2023)

ICODL2023

Πρακτικά του 12^{ου} Συνεδρίου

για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση
Η εξ αποστάσεως και συμβατική εκπαίδευση στην ψηφιακή εποχή

Αθήνα, 24 έως 26 Νοεμβρίου 2023

Τόμος 7

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Αντώνης Λιοναράκης

Ευαγγελία Μανούσου

ISBN 978-618-5335-25-0
ISBN SET 978-618-82258-5-5

Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών,
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Ελληνικό Δίκτυο
Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης

The use of digital learning material and digital tools
in the subject of Ancient Greek – A teaching
proposal for the 1st year of Lyceum

KYPIAKH AKKOYPH

doi: [10.12681/icodl.5997](https://doi.org/10.12681/icodl.5997)

Copyright © 2024, KYPIAKH AKKOYPH

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Η χρήση ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού και ψηφιακών εργαλείων στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών – Μια διδακτική πρόταση για την Α΄ Λυκείου

The use of digital learning material and digital tools in the subject of Ancient Greek – A teaching proposal for the 1st year of Lyceum

Ακκούρη Κυριακή

Φιλολόγος, ΠΕ02

M.Ed. Εκπαίδευση και Τεχνολογίες σε συστήματα εξ αποστάσεως διδασκαλίας και μάθησης - Επιστήμες της Αγωγής

kiriaki.ak@hotmail.com

Περίληψη

Η παρούσα εργασία επιχειρεί να καταγράψει τα υπάρχοντα δεδομένα σχετικά με τη χρήση εργαλείων των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στη διδασκαλία του μαθήματος των Αρχαίων Ελληνικών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Από τη μελέτη της υπάρχουσας βιβλιογραφίας εξάγεται το συμπέρασμα ότι υπάρχει ανάγκη για αλλαγή του εκπαιδευτικού πλαισίου εν γένει. Ειδικότερα για το μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών η ανάγκη αυτή είναι επιτακτική, καθώς οι μαθητές συχνά είναι αρνητικοί ως προς αυτό, με αποτέλεσμα να μην συμμετέχουν ενεργά στη διδακτική πράξη. Αφού, λοιπόν, παρουσιαστούν εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν με θετικά αποτελέσματα ή προτείνονται προς χρήση από φιλόλογους για το μάθημα των Αρχαίων, παρουσιάζεται ένα προτεινόμενο σχέδιο μαθήματος για τη χρήση ψηφιακού υλικού και μέσων για την Α΄ Λυκείου και το μάθημα της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας.

Λέξεις -κλειδιά

Αρχαία Ελληνικά, Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, εξ αποστάσεως εκπαίδευση, εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση, ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό, ψηφιακά εργαλεία

Abstract

This paper tries to document the existing data regarding the use of the tools of Information and Communications Technology (ICT) in the teaching of Ancient Greek

in Secondary Education. From the study of the existing literature it is concluded that there is a need to change the educational framework in general. Specifically for the subject of Ancient Greek this need is urgent, as students often are negative towards it, as a result of which they do not actively participate in the teaching process. So, after presenting tools that have been used with positive results or are recommended for use by philologists for the Ancient Greek subject, the proposal of the researcher will be presented, which regards the 1st year of Lyceum and the Ancient Greek Language and Literature.

Keywords

Ancient Greek Language, Secondary Education, distance education, school, digital learning material, digital tools

Εισαγωγή

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας αποτελεί το μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση και η σύνδεσή του με τα ψηφιακά εργαλεία και το ψηφιακό υλικό. Στόχος αυτής της σύνδεσης είναι να μπορέσουν οι μαθητές να κατανοήσουν την αξία του συγκεκριμένου μαθήματος, καθώς συχνά το αντιμετωπίζουν με αρνητικό τρόπο, θεωρώντας το αρκετά απαιτητικό. Σε αυτή την αντίληψη ρόλο έχει διαδραματίσει ο τρόπος διδασκαλίας του αντικειμένου, ο οποίος παραμένει παραδοσιακός παρά την τεχνολογική εξέλιξη που έχει σημειωθεί τα τελευταία χρόνια.

1. Το μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Το μάθημα των Αρχαίων ελληνικών συνδυάζει τρεις ξεχωριστές διαστάσεις, καθώς διδάσκεται ως α) μάθημα γλώσσας, β) μάθημα λογοτεχνίας και γ) μάθημα πολιτισμού (Γιάννου & Τσέλικας, 2011).

Η πρώτη πλευρά των Αρχαίων Ελληνικών, αυτή της γλώσσας, αφορά και το μεγαλύτερο κομμάτι διδασκαλίας. Ειδικότερα, οι μαθητές του γυμνασίου πρέπει να διδαχθούν τους κανόνες της γραμματικής και του συντακτικού, κάτι που επιτυγχάνεται μέσα από την αξιοποίηση κειμένων στη μορφή αποσπάσματος. Από

την άλλη, οι μαθητές των τάξεων του λυκείου διδάσκονται μεγαλύτερα σε έκταση κείμενα, τόσο πεζά όσο και ποιητικά.

Ως μάθημα λογοτεχνίας, τα Αρχαία Ελληνικά απαντώνται σε μαθήματα όπως η Ομήρου *Οδύσσεια* και *Ιλιάδα* (έπος), η *Ελένη* του Ευριπίδη και η *Αντιγόνη* του Σοφοκλή (δραματική ποίηση). Άλλα είδη με τα οποία έρχονται σε επαφή οι μαθητές είναι η ιστοριογραφία στην Α' Λυκείου με κείμενα του Θουκυδίδη και του Ξενοφώντα, η ρητορική στην Β' Λυκείου και η φιλοσοφία στη Γ' Λυκείου. Έτσι, έχουν τη δυνατότητα να προσεγγίσουν τα κείμενα ερμηνευτικά, καθώς και να καλλιεργήσουν τη γλώσσα και την εκφραστικότητά τους.

Η τρίτη διάσταση του μαθήματος, αυτή του μαθήματος πολιτισμού, εντοπίζεται σε όλα τα προαναφερθέντα μαθήματα. Οι μαθητές προσπαθούν να αντλήσουν από τα κείμενα πληροφορίες σχετικές με διάφορες πτυχές της ζωής των αρχαίων Ελλήνων: πολιτικά θέματα, δημόσιος βίος και θεσμοί, καθημερινές ασχολίες και ιδιωτικές υποθέσεις, δραστηριότητα πνευματική και καλλιτεχνική (Γιάννου & Τσέλικας, 2011). Στο Γυμνάσιο, σύμφωνα με τις οδηγίες του ΙΕΠ (2022), στόχος του μαθήματος της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας είναι οι μαθητές και οι μαθήτριες να μπορούν να αναγνωρίζουν στοιχεία σχετικά με τη σύνταξη των προτάσεων. Αυτά αφορούν τους βασικούς όρους: ρήμα, υποκείμενο, αντικείμενο, μετοχές και απαρέμφατα, καθώς και προσδιορισμούς. Επίσης, επιδιώκεται να κατανοούν τα γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα σε σχέση με τη χρήση και τη λειτουργία τους μέσα στα κείμενα, καθώς και να αντιμετωπίζουν την αρχαία ελληνική γλώσσα σε σχέση με την νέα. Ως προς τα κείμενα, η διδασκαλία του μαθήματος αποβλέπει στην ικανότητα των μαθητών να απαντούν σε ερωτήσεις κατανόησης και να μπορούν να αναζητούν δείκτες χρόνου, τόπου, αιτίας και τρόπου μέσα σε αυτά.

Τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα από τη διδασκαλία των ΑΕ στο Γυμνάσιο στοχεύουν στην εξοικείωση των μαθητών με τον αρχαιοελληνικό λόγο. Οι μαθητές και οι μαθήτριες, δηλαδή, θα πρέπει να είναι σε θέση να αντιλαμβάνονται τις μορφές της αρχαίας ελληνικής διαλέκτου αντιπαραβάλλοντάς τις με αντίστοιχες της νέας. Επιπρόσθετα, στόχος είναι να εξοικειωθούν με τα γραφικά σύμβολα, το ρόλο της δασείας και την επιρροή της στο σχηματισμό νεοελληνικών λέξεων, να αντιλαμβάνονται την επιβίωση διάφορων αρχαιοελληνικών τύπων στην νέα ελληνική, να αναγνωρίζουν τα βασικά δομικά στοιχεία της πρότασης (π.χ.

υποκείμενο, ρήμα κ.λπ.), να μάθουν για την παραγωγή λέξεων στα ΑΕ, να διαπιστώσουν ομοιότητες και διαφορές σε σημασιολογικό επίπεδο μεταξύ αρχαίας και νέας ελληνικής, καθώς και να αναγνωρίζουν μέσα στα κείμενα στοιχεία γραμματικά (ουσιαστικά, ρήματα και ρηματικούς τύπους, αντωνυμίες). Ακόμη, η διδασκαλία των ΑΕ στοχεύει στην ανάπτυξη ικανότητας των μαθητών και μαθητριών απάντησης σε ερωτήσεις κατανόησης των κειμένων, αλλά και στην προσέλκυση του ενδιαφέροντός τους για τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό.

Στο Λύκειο, όπως αναφέρουν οι οδηγίες του ΙΕΠ (2022), βασικός στόχος του μαθήματος στην Α΄ και Β΄ Λυκείου είναι να προσελκυθεί το ενδιαφέρον των μαθητών και μαθητριών για τα κείμενα της αρχαιοελληνικής γραμματείας. Έτσι, οι μαθητές και οι μαθήτριες θα έρθουν σε επαφή με ιδέες, αξίες, πάθη, επιτεύγματα του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού, τα οποία μέχρι και σήμερα αποτελούν αντικείμενο προβληματισμού, αλλά και διαχρονικά στοιχεία. Στόχος είναι, ακόμη, οι μαθητές και οι μαθήτριες να γνωρίσουν τον αρχαίο κόσμο, αξιοποιώντας ταυτόχρονα όσα έχουν διδαχθεί σε προηγούμενες τάξεις συνδυάζοντάς τις με τις νέες γνώσεις που θα αποκομίσουν στο Λύκειο. Οι γνώσεις αυτές θα αφορούν το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο καθώς επίσης και τα διαφορετικά γραμματειακά είδη. Τέλος, το μάθημα επιδιώκει την ανάπτυξη μιας διαλεκτικής σχέσης των μαθητών και των μαθητριών με τα αρχαία ελληνικά, προκειμένου να μπορέσουν να δημιουργήσουν τη δική τους πολιτική ταυτότητα και δημοκρατική παιδεία.

Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα διακρίνονται σε αυτά που αφορούν την κατανόηση των κειμένων, τη δομή και την οργάνωσή τους, τα γραμματικά φαινόμενα, την ερμηνεία, τους τρόπους αποτίμησης των αποτελεσμάτων κατανόησης των κειμένων και τον αναστοχασμό για τις πρακτικές και στρατηγικές. Ως προς την κατανόηση των κειμένων, οι μαθητές και οι μαθήτριες θα πρέπει να είναι σε θέση να εντοπίζουν στοιχεία σχετικά με το επικοινωνιακό πλαίσιο και το νοηματικό περιεχόμενο. Επιπλέον, πρέπει να χρησιμοποιούν τις πληροφορίες που παρέχουν τα εισαγωγικά σημειώματα των κειμένων, ώστε να μπορούν να προσεγγίζουν το νόημά τους. Όσον αφορά τις άγνωστες αρχαιοελληνικές λέξεις, οι μαθητές και οι μαθήτριες πρέπει να μπορούν να τις κατανοούν μέσω των συμφραζομένων αλλά και να αναζητούν όρους σε λεξικά σε συνδυασμό με τα βιβλία της Γραμματικής και του Συντακτικού.

Για τη δομή και την οργάνωση των κειμένων, οι μαθητές και οι μαθήτριες πρέπει να αναγνωρίζουν σε αυτά στοιχεία συνοχής και συνεκτικότητας και να αντιλαμβάνονται το ρόλο των λέξεων και των μορφοσυντακτικών στοιχείων στο νόημα του κειμένου. Ακόμη, θα πρέπει να αναγνωρίζουν βασικούς όρους της πρότασης, όπως υποκείμενο, ρήμα, αντικείμενο και κατηγορούμενο, αλλά και δευτερεύοντες όρους, που περιλαμβάνουν ονοματικούς και επιρρηματικούς προσδιορισμούς. Σχετικά με τη γραμματική, κρίνεται σημαντικό να γνωρίζουν τα ουσιαστικά όλων των κλίσεων (α', β' και γ' κλίσης), τα δευτερόκλιτα και τριτόκλιτα επίθετα, ρήματα α' συζυγίας στην ενεργητική και μέση φωνή, αντωνυμίες καθώς και συνηρημένα ρήματα σε -άω, -ῶ, σε -έω, -ῶ και -όω, -ῶ.

Για την ερμηνεία των κειμένων, οι μαθητές και οι μαθήτριες πρέπει να εξηγούν με ποιο τρόπο συμβάλλουν οι γλωσσικές επιλογές στο σκοπό του κάθε κειμένου. Σημαντική είναι και η ερμηνεία κομματιών του κειμένου με παράλληλη αξιοποίηση κειμενικών, ιστορικών και επικοινωνιακών συμφραζομένων. Επίσης, θα πρέπει να αντιπαραβάλλουν μεταξύ τους τα κείμενα, εντοπίζοντας τα κοινά και τα διαφορετικά στοιχεία που αφορούν την ιδεολογία, το ύφος και τον επικοινωνιακό σκοπό, καθώς και να αντιλαμβάνονται τη διαχρονικότητα των αρχαιοελληνικών κειμένων.

Όσον αφορά τους τρόπους αποτίμησης των αποτελεσμάτων κατανόησης των κειμένων, οι μαθητές και οι μαθήτριες πρέπει να απαντούν σε ερωτήσεις κλειστού και ανοικτού τύπου, σε ερωτήσεις μετάφρασης αποσπασμάτων και σε δημιουργικές εργασίες. Τέλος, ως προς τον αναστοχασμό για τις ακολουθούμενες πρακτικές και στρατηγικές κρίνεται σκόπιμο να κάνουν μια αποτίμηση αναφορικά με το τι έμαθαν ή τι χρειάζεται να μάθουν και να εφαρμόζουν στρατηγικές που θα τους βοηθήσουν να εμπλουτίσουν τις δυνατότητές τους (ΙΕΠ, 2022).

2. Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στην εκπαίδευση

Στη σύγχρονη εποχή, η οποία χαρακτηρίζεται από την κυριαρχία της τεχνολογίας, έχουν μεταβληθεί πολλοί τομείς της ανθρώπινης ζωής, κατ' επέκταση και η εκπαίδευση. Σήμερα, οι μαθητές και οι μαθήτριες εκτίθενται σε μεγάλο βαθμό στα προϊόντα της τεχνολογίας, ώστε αυτά γίνονται πλέον αναπόσπαστο κομμάτι της

καθημερινότητάς τους. Έτσι, έχουν πρόσβαση σε έναν μεγάλο όγκο πληροφοριών και σε αμέτρητες πηγές γνώσεων (Hokanson & Hooper, 2000, όπ. αναφ. στην Αθανασίου, 2020). Για τον λόγο αυτό οι εκπαιδευτικοί αξιοποιούν ή οφείλουν να αξιοποιούν τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στη διδασκαλία τους.

Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να δοθεί ένας ορισμός για τις «Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας» (ΤΠΕ - Informational and Communicational Technologies – ICT). Ως ΤΠΕ, λοιπόν, ορίζονται οι Νέες Τεχνολογίες, που συνδυάζονται με την επιστήμη της Πληροφορικής. Η επιστήμη αυτή αποτελεί τον σχεδιασμό, την υλοποίηση, την αξιολόγηση, τη χρήση και συντήρηση των συστημάτων επεξεργασίας της πληροφορίας (Βαθρακογιάννη, Πιτσαδιώτη & Χαλιώτη, 2018). Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την Κορρέ (2020, όπ. αναφ. στους Τσότσα & Χρυσικού, 2022), οι ΤΠΕ είναι οι τεχνολογίες εκείνες που χρησιμοποιούνται για τη διαδικασία παροχής πληροφοριών και επικοινωνιών και για τις οποίες είναι αναγκαία η χρήση υπολογιστών, ταμπλέτας, διαδικτύου και κινητού τηλεφώνου. Για να αναφερθεί κανείς σε αυτές χρησιμοποιούνται επίσης όροι όπως «Νέες Τεχνολογίες» ή «Εκπαιδευτική Τεχνολογία» όταν πρόκειται για αξιοποίηση των τεχνολογιών στην εκπαίδευση (Σολωμονίδου, 2006, όπ. αναφ. στους Τσότσα & Χρυσικού, 2022).

Για την εισαγωγή των ΤΠΕ στην ελληνική σχολική πραγματικότητα και εν προκειμένω στη διδασκαλία της Νέας και της Αρχαίας Ελληνικής σημειώθηκε συστηματική προσπάθεια από το 1996 μέσω του προγράμματος «Οδύσσεια». Στόχος του προγράμματος ήταν να αναπτυχθεί μια υπολογιστική δομή στα σχολεία, καθώς και να αναπτυχθεί πολυμεσικό υλικό και να χρησιμοποιείται το διαδίκτυο στη διδασκαλία (Κόμης, 2004, όπ. αναφ. στη Γερασίμου, 2021).

Η συμβολή των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι σημαντική, καθώς έτσι αυτή γίνεται πιο ευχάριστη και ενδιαφέρουσα. Μάλιστα, σύμφωνα με τον Bates (2019), η τεχνολογία έχει επηρεάσει τις διδακτικές μεθόδους και δραστηριότητες, ακόμη και σε πανεπιστημιακό επίπεδο. Σύμφωνα με την Λαφατζή (2005, όπ. αναφ. στην Αθανασίου, 2020), από τον προηγούμενο αιώνα άρχισαν να αναπτύσσονται διάφορες θεωρίες σχετικές με τον τρόπο ανάπτυξης και μετάδοσης της γνώσης, με αποτέλεσμα οι θεωρίες μάθησης να επικεντρώσουν το ενδιαφέρον τους στην

ανάδειξη της σημαντικότητας ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία. Παραδείγματα τέτοιων θεωριών είναι ο εποικοδομισμός, ο κοινωνικός εποικοδομητισμός, η θεωρία της δραστηριότητας, η θεωρία της ανακαλυπτικής μάθησης.

Σύμφωνα με την Αθανασίου (2020), η εκπαιδευτική διαδικασία που ενσωματώνει Νέες Τεχνολογίες συντελεί στην επίτευξη της μάθησης αλλά και στην ανάπτυξη διαφόρων δεξιοτήτων των μαθητών. Επιπροσθέτως, με τη χρήση των ΤΠΕ η τάξη μετατρέπεται σε ψηφιακή, γεγονός που συμβάλλει στην ενεργοποίηση των μαθητών (Κορρέ, 2020, όπ. αναφ. στους Τσότσα & Χρυσικού, 2022), αλλά και στην καλλιέργεια της σκέψης και της δημιουργικότητάς τους (Τζιμογιάννης, 2004, όπ. αναφ. στους Τσότσα & Χρυσικού, 2022).

Πέρα από αυτά, οι ΤΠΕ συνέβαλαν και στην μεταβολή του ρόλου του διδάσκοντα. Η διδασκαλία παύει πλέον να είναι δασκαλοκεντρική, επικεντρωμένη σε έναν δάσκαλο – αυθεντία. Αντίθετα, τώρα ο δάσκαλος λειτουργεί ως καθοδηγητής της γνώσης, αφού είναι αυτός που θα θέσει τους στόχους και θα επιλέξει τη μέθοδο της διδασκαλίας (Τριλιανός, 2013, όπ. αναφ. στην Αθανασίου, 2020). Οι μαθητές, έτσι, συμμετέχουν ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία, αναπτύσσοντας παράλληλα την κριτική τους σκέψη (Kim, 2001, όπ. αναφ. στην Αθανασίου, 2020).

Παρόλη τη θετική συμβολή των ΤΠΕ, πρέπει να σημειωθεί ότι ελλοχεύουν και αρκετοί κίνδυνοι και εμπόδια από τη χρήση τους. Πιο συγκεκριμένα, συχνός είναι ο φόβος και η χαμηλή αυτοπεποίθηση των εκπαιδευτικών για τη χρήση αυτών των εργαλείων (Pelgrum, 2001, όπ. αναφ. στην Αθανασίου, 2020), αλλά και η μεγάλη προετοιμασία που χρειάζεται (Guha, 2000, όπ. αναφ. στην Αθανασίου, 2020). Επιπροσθέτως, ένας κίνδυνος σχετίζεται με τα κενά που δημιουργούνται στην πλήρωση των θέσεων για τα οποία ευθύνεται η έλλειψη δεξιοτήτων από πλευράς των εκπαιδευτικών (Cedefop, 2016, όπ. αναφ. στους Τσότσα & Χρυσικού, 2022).

3. Το ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό στην εκπαίδευση

Στη σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα, το εκπαιδευτικό υλικό είναι ψηφιακό (Bates, 2019) λόγω της επίδρασης των τεχνολογιών στον τομέα της εκπαίδευσης. Το ψηφιακό υλικό συναντάται κατά κανόνα στην ΕΞΑΕ και είναι αυτό που αναλαμβάνει να διαδραματίσει το ρόλο του εκπαιδευτικού. Χαρακτηρίζεται από

τρία στοιχεία: α) ψηφιακό περιεχόμενο, β) τεχνολογικό μέσο και γ) παιδαγωγική – διδακτική εφαρμογή (Δήμου & Καμέας, 2011). Ωστόσο, σε κάποιες περιπτώσεις ενδέχεται να γίνει αξιοποίηση του ψηφιακού υλικού και στη συμβατική εκπαίδευση.

Στη σημερινή εποχή, λόγω της επίδρασης της τεχνολογίας, έχουν δημιουργηθεί διαδικτυακοί τόποι, εκπαιδευτικά λογισμικά και ψηφιακά εργαλεία που αξιοποιούνται εν γένει στην εκπαίδευση, αλλά και στη διδασκαλία των Α.Ε. Είναι σημαντικό να αναφερθεί στο σημείο αυτό η ιστοσελίδα του Φωτόδεντρου (<http://photodentro.edu.gr/aggregator/>), η οποία αποτελεί υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας και, ανάλογα με τη θεματική περιοχή, οι ενδιαφερόμενοι εκπαιδευτικοί μπορούν να βρουν θεματικές υποκατηγορίες, καθώς και εκπαιδευτικά σενάρια, κείμενα, ασκήσεις, καθώς και παρουσίαση βίντεο (Τζεργιά, 2022). Άλλος ένας δικτυακός τόπος είναι αυτός των «Ψηφίδων», ο οποίος αποτελεί δράση του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας (<https://www.greek-language.gr/digitalResources/>). Αποτελεί ένα ψηφιακό περιβάλλον που προσφέρει υπηρεσίες διάχυσης πληροφοριών για την αρχαιότητα, οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν στη διδασκαλία. Τα σχολικά εγχειρίδια, επίσης, είναι διαθέσιμα σε ηλεκτρονική μορφή στην ιστοσελίδα <http://ebooks.edu.gr/ebooks/>. Εκεί οι χρήστες μπορούν να βρουν τα διαδραστικά βιβλία των Α.Ε. και μέσω αυτών να μεταβούν σε άλλες διαδικτυακές πύλες ή ψηφιακές βιβλιοθήκες.

Επιπροσθέτως, αξίζει να αναφερθεί και η βάση δεδομένων «Πρωτέας» (<http://proteas.greek-language.gr/>), στην οποία περιλαμβάνονται εκπαιδευτικά σενάρια για τη διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας και της Νέας Ελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας. Τα σενάρια που περιέχονται στον «Πρωτέα» είναι αποτέλεσμα εργασίας εν ενεργεία φιλολόγων και έχουν σχεδιαστεί βασισμένα στην αξιοποίηση ψηφιακών μέσων. Επίσης, είναι έτοιμα για χρήση από εκπαιδευτικούς ή μπορούν να προσαρμοστούν στις ανάγκες των μαθητών (Τζεργιά, 2022).

Για το μάθημα των Α.Ε., επίσης, ορισμένα εργαλεία ΤΠΕ παρέχουν υποστηρικτικό υλικό, και πιο συγκεκριμένα τα λογισμικά πρακτικής και εξάσκησης, τα οποία είναι κατά κανόνα μέσα για τον γραμματισμό και λειτουργούν σε συνδυασμό με το έντυπο υλικό. Παράδειγμα τέτοιου λογισμικού, σύμφωνα με τους Γιάννου και

Τσέλικα (2011), αποτελούν οι «Ηλεκτρονικές ασκήσεις», που εντοπίζονται στην ιστοσελίδα της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα (https://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/education/workshop/exercise/index.html).

Άλλο παράδειγμα εργαλείων ΤΠΕ που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως υποστηρικτικό ψηφιακό υλικό είναι τα λογισμικά επεξεργασίας κειμένου, τα οποία διευκολύνουν την σύνταξη διαγραμμάτων, έτσι ώστε να αναδειχθεί η δομή και ο τρόπος οργάνωσης των κειμένων. Παράλληλα, προσφέρουν και την δυνατότητα αναδόμησης ενός κειμένου (Γιάννου & Τσέλικας, 2011).

Υπάρχουν, επιπρόσθετα, οι αρχαιογνωστικοί δικτυακοί τόποι, που διαδραματίζουν έναν ρόλο ψηφιακής βιβλιοθήκης και επιτρέπουν την πρόσβαση σε κείμενα, τα οποία δύσκολα εντοπίζονται σε έντυπη μορφή. Επίσης, μπορεί κανείς να χρησιμοποιήσει και τα ανοιχτά διερευνητικά περιβάλλοντα, που περιέχουν σώματα κειμένων (Αρχαίων και Νέων Ελληνικών) και εργαλεία για την αναζήτηση λέξεων, ενώ παράλληλα δίνεται και η δυνατότητα για δημιουργία πινάκων για τα Α.Ε. (Γιάννου & Τσέλικας, 2011).

4. Προτεινόμενο σχέδιο διδασκαλίας για τα Αρχαία Ελληνικά Α' Λυκείου με τη χρήση Τ.Π.Ε.

Τίτλος: Γυναίκες και δούλοι στην αρχαία Ελλάδα

Διδακτικό αντικείμενο: Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Προτεινόμενη τάξη: Α' Λυκείου

Διδακτική ενότητα: Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι, Θουκυδίδου Ιστορία, 3.74

Χρονική διάρκεια: ± 6 διδακτικές ώρες

Σε αυτό το σημείο παρουσιάζεται μια πρόταση διδασκαλίας για το μάθημα των Αρχαίων της Α' Λυκείου.

Για την υλοποίηση του συγκεκριμένου σχεδίου διδασκαλίας, τα απαραίτητα εργαλεία είναι ένας προτζέκτορας, καθώς και τα κινητά ή ταμπλέτες των μαθητών. Αν υπάρχει στη σχολική μονάδα ή φροντιστήριο αίθουσα υπολογιστών, τότε το προτεινόμενο σενάριο μπορεί να διεξαχθεί στο χώρο αυτό. Επίσης, οι μαθητές πρέπει να έχουν μαζί τους τη σχολική Γραμματική των αρχαίων ελληνικών. Το σχολικό βιβλίο των Αρχαίων Α' Λυκείου δεν είναι απαραίτητο στην έντυπη μορφή του, καθώς θα προβληθούν μέσω του προτζέκτορα κομμάτια από την ηλεκτρονική

έκδοση. Ο/η εκπαιδευτικός και οι μαθητές πρέπει να είναι εξοικειωμένοι, επίσης, με τη χρήση διαδικτύου, λογισμικού επεξεργασίας κειμένου (Word), καθώς και με τη χρήση προγράμματος παρουσιάσεων διαφανειών (PowerPoint). Οι απαιτούμενες διδακτικές ώρες για την υλοποίηση του σχεδίου διδασκαλίας είναι περίπου έξι (6), διάρκειας 45 λεπτών η καθεμία.

Για το προτεινόμενο σχέδιο διδασκαλίας επιλέχθηκε απόσπασμα από κείμενο του Θουκυδίδη, και πιο συγκεκριμένα το απόσπασμα 74 από το 3^ο βιβλίο των Ιστοριών. Το απόσπασμα αυτό αναφέρεται στη νίκη των δημοκρατικών, η οποία οφείλεται στις καλύτερες θέσεις που διέθεταν, καθώς και στην αριθμητική τους υπεροχή λόγω της συμμετοχής των δούλων και των γυναικών. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στις γυναίκες, καθώς η δράση τους είναι ενάντια στη φύση τους σύμφωνα με τα δεδομένα της εποχής εκείνη, κατά την οποία οι γυναίκες είχαν περιορισμένα δικαιώματα και δεν συμμετείχαν σε πολέμους και μάχες.

Στο απόσπασμα αυτό ο Θουκυδίδης μας παρουσιάζει και την άλλη πλευρά, τους ολιγαρχικούς, οι οποίοι, ευρισκόμενοι σε κατάσταση φόβου και απελπισίας, καίνε τα σπίτια γύρω από την αγορά, σε μια προσπάθεια να καθυστερήσουν τους αντίπαλους δημοκρατικούς. Ταυτόχρονα θέτουν την πόλη σε κίνδυνο. Το κορινθιακό πλοίο φεύγει, και έτσι χάνουν τους συμμάχους τους, γεγονός που οξύνει την απελπισία και τον φόβο τους.

A. Στόχοι

Μέσω του προτεινόμενου σεναρίου διδασκαλίας, επιδιώκεται οι μαθητές:

- να κατανοήσουν το ρόλο των γυναικών της εποχής
- να κατανοήσουν το ρόλο των δούλων της εποχής
- να αντιληφθούν την ύπαρξη στερεοτύπων διαχρονικά
- να συνειδητοποιήσουν την αλλαγή που φέρνει ο πόλεμος στη ζωή των ανθρώπων
- να αναπτύξουν δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας
- να εξοικειωθούν με τη χρήση ψηφιακών μέσων στη διδασκαλία
- να αξιοποιούν διαφορετικές μεταφράσεις
- να συνδέουν τις αρχαίες ελληνικές λέξεις με αυτές της νέας ελληνικής

B. Διδακτική πορεία – Φάσεις

1^η διδακτική ώρα

Αρχικά, στην 1^η διδακτική ώρα γίνεται μια σύνδεση με τις προηγούμενες παραγράφους (71-73). Σε αυτές ο ιστορικός παρουσιάζει τους ολιγαρχικούς Κερκυραίους να συγκαλούν τον δήμο σε συνέλευση, προσδίδοντας μια επίφαση νομιμότητας, ανακοινώνοντας την απόφασή τους να διατηρήσουν ουδετερότητα, καθώς και να στείλουν στην Αθήνα πρεσβεία. Φυσικά, στόχος των ολιγαρχικών ήταν να εγκαθιδρύσουν ολιγαρχία στο νησί της Κέρκυρας (3.71). Οι Αθηναίοι δρούν άμεσα και συλλαμβάνουν τους πρέσβεις που φτάνουν αλλά και όσους Κερκυραίους συμμάχησαν μαζί τους, συγκεντρώνοντάς τους στην Αίγινα. Στη συνέχεια, οι ολιγαρχικοί, εκμεταλλευόμενοι την άφιξη του πολεμικού κορινθιακού πλοίου και Λακεδαιμονίων πρέσβων, επιτίθενται στους δημοκρατικούς και καταφέρνουν να νικήσουν. Η παράγραφος 72 τελειώνει με τους δημοκρατικούς Κερκυραίους να έχουν καταφύγει στην ακρόπολη και τα υψηλά μέρη, ενώ οι ολιγαρχικοί Κερκυραίοι έχουν καταλάβει το λιμάνι και τα χαμηλά μέρη. Στη συνέχεια, η παράγραφος 73 παρουσιάζει τις δύο αντίπαλες παρατάξεις να επιχειρούν να επικρατήσουν, προσκαλώντας ακόμα και τους δούλους να τους βοηθήσουν στους οποίους υπόσχονται ελευθερία. Οι περισσότεροι από αυτούς, φυσικά τάσσονται με το μέρος των δημοκρατικών.

Στην ενότητα 74, που επιλέχθηκε για το προτεινόμενο σχέδιο διδασκαλίας, θα δούμε την κατάσταση να στρέφεται υπέρ των δημοκρατικών, λόγω της αριθμητικής τους υπεροχής, καθώς έχουν τη συνδρομή των περισσότερων δούλων, αλλά και των γυναικών, αλλά και λόγω της κατάληψης καίριων θέσεων. Η συμβολή μάλιστα των γυναικών αξίζει ιδιαίτερη μνεία, καθώς ήταν κάτι αντίθετο με τη φύση τους σύμφωνα με τα δεδομένα της εποχής, και αποτελεί το κεντρικό κομμάτι της διδασκαλίας εδώ και προκρίνεται και από τον ίδιο τον ιστορικό. Επίσης, στην παράγραφο αυτή βλέπουμε και τη γενίκευση του εμφυλίου με τον εμπρησμό της πόλης από τους ολιγαρχικούς. Οι Κορίνθιοι, μόλις καταλαβαίνουν ότι η κατάσταση εξελίσσεται υπέρ των δημοκρατικών, αναχωρούν κρυφά από την Κέρκυρα.

Αφού γίνει, λοιπόν, μια μικρή αναφορά σε προηγούμενα κεφάλαια και μια περίληψη του κεφαλαίου που θα διδαχθεί, παρουσιάζεται μέσω προτζέκτορα το αρχαίο κείμενο από την ιστοσελίδα του Φωτόδεντρου

(http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2662/Archaioi-Ellines-Istoriografoi_A-Lykeiou_html-empl/index.html). Ο/η εκπαιδευτικός διαβάζει στους μαθητές το αρχαίο κείμενο και οι μαθητές/μαθήτριες καλούνται να εντοπίσουν ρήματα. Παράλληλα, μπορούν να έχουν ανοιχτή την ιστοσελίδα με τις δύο προτεινόμενες μεταφράσεις: http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2662/Archaioi-Ellines-Istoriografoi_A-Lykeiou_html-empl/extras/texts/Thuc_b3-71-73.html , ώστε να κατανοήσουν καλύτερα το νόημα της παραγράφου. Οι μαθητές έχουν ως εργασία για το σπίτι να μελετήσουν όποια από τις δύο μεταφράσεις θέλουν, προκειμένου να μπορούν να συμμετέχουν και να απαντούν σε ερωτήσεις στο επόμενο μάθημα.

2^η – 3^η διδακτική ώρα

Κατά τη δεύτερη και τρίτη διδακτική ώρα κρίνεται σκόπιμο, εφόσον οι μαθητές είναι εξοικειωμένοι με το νόημα της παραγράφου, να γίνει ενασχόληση με ερμηνευτικές ερωτήσεις, καθώς και δραστηριότητες σχετικές με ετυμολογικά και γραμματικά φαινόμενα.

Πιο συγκεκριμένα, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιήσει την ερώτηση 4 του σχολικού βιβλίου: « Ο Θουκυδίδης αναφερόμενος στη στάση των γυναικών γράφει (74.1): καὶ παρὰ φύσιν ὑπομένουσαι τὸν θόρυβον. Πῶς ερμηνεύετε την έκφραση παρὰ φύσιν;». Για τη διευκόλυνση των μαθητών, ο/η εκπαιδευτικός απευθύνει ερωτήσεις, όπως «τι θέση μπορεί να είχε η γυναίκα εκείνη την εποχή για να χρησιμοποιείται ένας τέτοιος χαρακτηρισμός;», «γιατί οι γυναίκες αποφασίζουν να αναμειχθούν εφόσον δεν τους το επιτρέπει ο ρόλος τους;», «όλες οι γυναίκες στην αρχαία Ελλάδα είχαν την ίδια θέση;» κ.λπ. Οι μαθητές και οι μαθήτριες, έχοντας ανοιχτή την ηλεκτρονική μορφή του κειμένου, μπορούν να διαβάσουν εκ νέου το απόσπασμα, τη μετάφραση και τα ερμηνευτικά σχόλια που αναφέρονται στην φράση αυτή. Επιπλέον, χρήσιμη είναι το σημείο αυτό η αξιοποίηση του ηλεκτρονικού λεξικού Liddell – Scott ([Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας των H.G. Liddell & R. Scott \(greek-language.gr\)](http://www.greek-language.gr)), όπου μπορούν οι μαθητές να αναζητήσουν τη σημασία της λέξης «φύσις». Έτσι, θα μπορέσουν να απαντήσουν πληρέστερα στη συγκεκριμένη ερώτηση.

Αφού γίνει αυτό, ο/η εκπαιδευτικός επιλέγει λέξεις από το κείμενο προκειμένου οι μαθητές να βρουν ετυμολογικά συγγενείς λέξεις στα νέα ελληνικά. Ενδεικτικά στο

παρόν σενάριο επιλέχθηκαν οι εξής: ξυνεπελάβοντο, βάλλουσαι, ύπομένουσαι, έμπιπράσι, λαθόντες. Οι μαθητές προκειμένου να απαντήσουν μπορούν να συμβουλευτούν το λεξικό Liddell – Scott καθώς και το Λεξικό της Κοινής Ελληνικής του Τριανταφυλλίδη ([Λεξικό της κοινής νεοελληνικής \(greek-language.gr\)](http://www.greek-language.gr)).

Στη συνέχεια, μαθητές και εκπαιδευτικός θα ασχοληθούν με τη γραμματική και το συντακτικό. Όσον αφορά τη γραμματική, ενδιαφέρον στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζουν οι χρόνοι των ρημάτων: γίνεται (ενεστώτας), ξυνεπελάβοντο (αόριστος), ύπεξανήγετο (παρατατικός). Για τη διευκόλυνση των μαθητών, μπορεί να χρησιμοποιηθεί εδώ η σχολική γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής.

Όσον αφορά το συντακτικό, στο παρόν κεφάλαιο σημαντικό είναι ο/η εκπαιδευτικός να αναφερθεί στις χρονικές μετοχές διαλιπούσης, γενομένης, παυσάμενοι που δείχνουν τη σειρά των γεγονότων. Σημαντικοί είναι, επίσης, και επιρρηματικοί προσδιορισμοί, όπως αΰθις, περι δειλην όψιαν, τήν νύκτα. Ο/ η εκπαιδευτικός μπορεί να εμπλουτίσει τις συντακτικές του αναφορές, ανάλογα με το επίπεδο των μαθητών του ή/και τον διαθέσιμο χρόνο.

4η διδακτική ώρα

Εφόσον στην προηγούμενη διδακτική ώρα έχει αναλυθεί η έκφραση «αντίθετα με τη φύση τους», ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να προχωρήσει σε μια συζήτηση με τους μαθητές για το ρόλο της γυναίκας εκείνη την εποχή και πόσο έχει αλλάξει ανά τους αιώνες. Ο/η εκπαιδευτικός, μετά από αυτή τη συζήτηση, προβάλλει και πάλι μέσω προτζέκτορα κάποιες ιστοσελίδες. Μια από αυτές αφορά τη θέση της γυναίκας εκείνη την εποχή και υπάρχει διαθέσιμη στον εξής σύνδεσμο: <https://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/7549> . Οι μαθητές/μαθήτριες μπορούν να δουν διάφορα έργα τέχνης που παρουσιάζουν τη διαφορετική θέση της γυναίκας, αλλά και σε τι διέφερε σε σχέση με αυτή του άνδρα στο χώρο του σπιτιού.

Επιπροσθέτως, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να προβάλλει βίντεο που παρουσιάζουν σπουδαίες γυναίκες που έζησαν στην αρχαιότητα. Ενδεικτικά για το παρόν σενάριο, προτείνεται η προβολή του βίντεο για την Υπατία, μια Αλεξανδρινή φιλόσοφο, αστρονόμο και μαθηματικό που έζησε τον 5^ο αι. μ.Χ.: https://www.youtube.com/watch?v=HWE6m_pem6w&ab_channel=SchoolForAll , διάρκειας περίπου τεσσάρων λεπτών.

Αξίζει, επίσης, να γίνει αναφορά και σε μια άλλη σημαντική γυναίκα της αρχαιότητας, τη Σαπφώ, μια ποιήτρια που έζησε τον 7^ο – 6^ο αι. π.Χ. μέσω του Φωτόδεντρου (<https://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/7551?locale=el#>). Βέβαια, ο/η εκπαιδευτικός στο σημείο αυτό μπορεί να επιλέξει να παρουσιάσει άλλες σπουδαίες γυναίκες της αρχαιότητας, οι οποίες σημάδεψαν με το δικό τους τρόπο την ιστορία.

Ακόμη, ενδιαφέρον παρουσιάζει και μια διαδραστική παρουσίαση που εντοπίζεται επίσης στην ιστοσελίδα του Φωτόδεντρου. Αυτή αφορά την κοινωνική οργάνωση της Σπάρτης, η οποία διαφέρει σε σημαντικό βαθμό από εκείνη άλλων πόλεων της αρχαίας Ελλάδας. Η παρουσίαση αυτή εντοπίζεται στον ακόλουθο σύνδεσμο: <https://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/8829?locale=el#> .

5η – 6^η διδακτική ώρα

Εφόσον οι μαθητές πληροφορήθηκαν σε προηγούμενη διδακτική ώρα για τη θέση των γυναικών, καλούνται να μελετήσουν για τη θέση των δούλων, οι οποίοι επίσης διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην επικράτηση των δημοκρατικών εναντίον των ολιγαρχικών.

Πιο συγκεκριμένα, στην 5^η διδακτική ώρα, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να προβάλλει στους μαθητές την ιστοσελίδα από το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού (που υπάρχει σε μορφή υπερσυνδέσμου στην ηλεκτρονική μορφή του βιβλίου) που αναφέρεται στους δούλους: http://www.ime.gr/chronos/05/gr/society/slaves_intro.html. Επιπλέον, το διαδραστικό βιβλίο περιέχει και υπερσύνδεσμο για τη Wikipedia, στον οποίο μπορούν οι μαθητές να μελετήσουν για τη δουλεία στην αρχαία Ελλάδα: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%B1_%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%AF%CE%B1_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1 .

Ως εργασία για το σπίτι, οι μαθητές χωρισμένοι και πάλι σε ομάδες, όπως σε προηγούμενη δραστηριότητα, αναλαμβάνουν να δημιουργήσουν παρουσιάσεις Power Point με θέμα τη δουλεία ανά τους αιώνες. Τις εργασίες αυτές θα τις παρουσιάσουν στην 6^η διδακτική ώρα. Αφού παρουσιάσουν όλες οι ομάδες τις εργασίες τους, προτείνεται να ακολουθήσει συζήτηση για τα βασικά σημεία της ενότητας 74 και να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στη συμβολή των γυναικών και των δούλων. Οι μαθητές/ μαθήτριες παροτρύνονται να εκφράσουν τις απόψεις τους

σχετικά με τις κινήσεις καθεμίας από τις αντίπαλες παρατάξεις και το τι περιμένουν να δουν στις επόμενες ενότητες του έργου.

Γ. Αξιολόγηση

Ο/η εκπαιδευτικός προτείνεται να αξιολογήσει τους μαθητές από τη συνολική τους συμμετοχή στο μάθημα. Θετικά θα αξιολογηθεί η συμμετοχή τους στις προτεινόμενες δραστηριότητες, τη συζήτηση, καθώς και τη συμβολή τους στις ομαδικές εργασίες.

Συμπεράσματα – Συζήτηση

Από την μελέτη της υπάρχουσας βιβλιογραφίας, προκύπτουν εν γένει θετικά συμπεράσματα από τη χρήση των ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία, αλλά ταυτόχρονα επισημαίνεται η ανάγκη αλλαγής του εκπαιδευτικού πλαισίου. Ειδικότερα, για το μάθημα των Α.Ε. οι Νέες Τεχνολογίες αποτελούν ένα καινοτόμο εργαλείο με πολλαπλά οφέλη για το ίδιο το μάθημα, τους φιλολόγους αλλά και τους μαθητές, οι οποίοι, όπως αναφέρθηκε πολλάκις, το αντιμετωπίζουν αρνητικά.

Αυτό που είναι αναγκαίο να αλλάξει είναι το περιεχόμενο και ο τρόπος διδασκαλίας του μαθήματος των Α.Ε. Οι εκπαιδευτικοί θα έπρεπε να πάψουν να φοβούνται ή να νιώθουν απειλή από την ενσωμάτωση των εργαλείων ΤΠΕ στο μάθημά τους, επικεντρώνοντας αντ' αυτού την προσοχή τους στα πλεονεκτήματα της αξιοποίησης τέτοιων εργαλείων. Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί ότι θα πρέπει να παρέχονται και ευκαιρίες επιμόρφωσης στους εκπαιδευτικούς, ώστε να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους αλλά και να νιώθουν περισσότερη αυτοπεποίθηση όταν χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ στη διδασκαλία τους. Ωστόσο, είναι κατανοητό ότι δεν υπάρχει σε όλα τα σχολεία η κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή, παράγοντας που λειτουργεί ανασταλτικά για τη χρήση εργαλείων τεχνολογίας στη διδακτική πράξη.

Προτείνεται, λοιπόν, η μελλοντική έρευνα για ανάπτυξη ψηφιακού υλικού που θα χρησιμοποιείται στο μάθημα των Α.Ε. για όλες τις τάξεις Γυμνασίου και Λυκείου. Είναι, δηλαδή, ανάγκη να σχεδιαστεί υλικό που θα περιλαμβάνει ψηφιακά μέσα και ψηφιακά εργαλεία που θα μπορεί ο εκπαιδευτικός να αξιοποιήσει στη διδασκαλία του. Τα μέσα αυτά μπορεί να είναι βίντεο σχετικά με τη διδακτέα ύλη, διαδραστικές ασκήσεις με ανατροφοδότηση, πηγές στις οποίες θα μπορούν να ανατρέχουν οι

μαθητές για περαιτέρω μελέτη, αλλά ακόμη και ψηφιακά παιχνίδια, που καθιστούν τη μαθησιακή διαδικασία πιο ευχάριστη. Κάτι τέτοιο θα συμβάλει στον εκσυγχρονισμό του συγκεκριμένου αντικειμένου, αλλά και στον εμπλουτισμό του με καινοτόμα στοιχεία, ενώ θα διαφανεί και η διαχρονικότητά του και η σύνδεση με την Νέα Ελληνική Γλώσσα. Παράλληλα, θα αναδειχθεί ο πλούτος των αρχαίων ελληνικών κειμένων και η αξία της επαφής μας με αυτά.

Το σενάριο διδασκαλίας που παρουσιάστηκε παραπάνω αποτελεί μια πρόταση για οποιονδήποτε εκπαιδευτικό επιθυμεί να εμπλουτίσει τη διδασκαλία του με νέα μέσα. Φυσικά, οι προτεινόμενες διδακτικές ώρες είναι ενδεικτικές και μπορούν να τροποποιηθούν ανάλογα με τους στόχους που θέτει ο εκάστοτε εκπαιδευτικός, τα εργαλεία που έχει στη διάθεσή του, καθώς και το επίπεδο και τις ανάγκες των μαθητών του. Επίσης, το παραπάνω σενάριο μπορεί να εμπλουτιστεί με επιπλέον υλικό – ψηφιακό και μη – αλλά και δραστηριότητες.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Bates, T. (2019). *Teaching in a Digital Age*, 2nd ed. Vancouver, B.C.: Tony Bates Associates Ltd. Ανακτήθηκε 19 Ιανουαρίου, 2023, από: <https://pressbooks.bccampus.ca/teachinginadigitalagev2/>
- Αθανασίου, Α. (2020). Αντιλήψεις των εκπαιδευτικών ως προς την αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών στη διδακτική διαδικασία. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 8, 8-20. <https://doi.org/10.12681/edusc.2650>
- Βαθρακογιάννη, Μ., Πιτσαδιώτη, Π. & Χαλιώτη, Β. (2018). Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση της Ειδικής Αγωγής. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 8, 47-57. Ανακτήθηκε 2 Ιανουαρίου, 2023, από: <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/edusc/article/view/2654>
- Γερασίμου, Ξ. (2021). *Διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών με αξιοποίηση των ΤΠΕ: Διδακτική πρόταση για την Α' Λυκείου*. Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία. ΕΑΠ.
- Γιάννου, Τ., & Τσέλικας, Σ. (2011). Ανάπτυξη Μεθοδολογίας για την Αξιοποίηση των ΤΠΕ στη Διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Μελέτη στο πλαίσιο της Πράξης «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων στις ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α'/βάθμια και Β'/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και το Ελληνικό Δημόσιο. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Διαθέσιμο στο: http://old.greek-language.gr/sites/default/files/digital_school/p3.1.2_archaia.pdf
- Δήμου, Ε., & Καμέας, Α. (2011). Χαρακτηριστικά και Γνωρίσματα Ψηφιακού Εκπαιδευτικού Υλικού για Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. *Διεθνές Συνέδριο Για Την Ανοικτή & Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 6(1Α), 383. doi: <https://doi.org/10.12681/icodl.749>
- Τζεργιά, Μ. (2022). Η διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας στους νεοέλληνες μαθητές του 21ου αιώνα. Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία.
- Τσότσας, Η., & Χρυσικού, Β. (2022). Διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τις νέες τεχνολογίες στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 11, 106-120. Ανακτήθηκε 2 Ιανουαρίου, 2023, από: <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/openedu/article/view/3463>